

Література

1. Богиня Д.П., Грішнова О.А. Основи економіки праці: навч.пос. – К.:Знання-Прес, 2008.-313с.
2. Економічний аналіз: навч.пос. / Н.А.Болюх, В.З. Бурчевський, М.І.Горбатюк; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г.Чумаченка. - К.: КНЕУ, 2001.-540 с.
3. Енергетичний менеджмент: Підручник / Ю.В. Дзядикевич, Р.Б. Гевко, М.В. Буряк, Р.І. Розум // Тернопіль: Підручники і посібники, 2014. – 336 с.
4. Павленко Н. Організація праці та зарплата (практичний посібник).-2-ге вид. перероб. і доп. -У 2-х томах.Т.1.-Х.: Фактор, 2002. – 244 с.
5. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Підручник.-Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 454 с.

Андрій Кузь, Василь Лозовий
Тернопільський національний економічний університет

АНАЛІЗ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ РІПАКУ ТА ПРОДУКТІВ ЙОГО ПЕРЕРОБКИ

Трансформація аграрного сектора економіки України до ринкових умов вимагає дослідження змін кон'юнктури ринку сільськогосподарської продукції, з'ясування проблем і причин їх виникнення, попередження товаровиробників про можливі негативні наслідки при їх прояві.

Практика функціонування світового агропродовольчого ринку показує, що за останні роки спостерігається активізація участі України у світовому виробництві та торгівлі насінням білково-олійних культур (соняшник, ріпак, льон) і продуктами їх переробки, що пов'язано зі значними економічними перевагами. Особливо підвищений інтерес до виробництва ріпаку у багатьох країнах, у тому числі і в Україні. Один гектар посіву ріпаку може забезпечити грошову виручку з гектара 900-1000 євро, тоді як соняшнику – 350-400, зернових культур – 150-200 євро [1, с. 103].

У зв'язку з цим для нашої країни має особливий інтерес вивчення кон'юнктури ринку ріпаку та продуктів його переробки, адже за обсягами вітчизняного виробництва олійних культур виробництво ріпаку займає друге місце після соняшнику.

Ріпак став стратегічною олійною культурою для багатьох країн світу. Олію, котру стали виробляти в результаті переробки ріпакового насіння, застосовують не тільки в машинобудівній і металургійній промисловості, а й для продовольчих потреб. Зараз Німеччина та Франція задовольняють понад 20% потреби у харчовій і технічній оліях за рахунок ріпаку, площі під яким розширені відповідно до 1,2 млн. – 1,3 млн. га. У Японії частка ріпакової олії в загальних обсягах виробництва рослинної олії становить 31,2% [1, с. 102].

Ріпакова олія за своєю цінністю у раціоні людини займає перше місце серед рослинних олій. Завдяки унікальним біологічним властивостям вона знаходить широке застосування не тільки в харчуванні людей, а й у переробній промисловості. Проте, споживчий ринок населення України на 95,5% задовольняється за рахунок пропозиції соняшникової олії і лише 3,3% покриває ріпакова олія. У Німеччині, де основні зусилля сільськогосподарських підприємств спрямовані на розвиток селекції, удосконалення технології вирощування ріпаку, що фінансово підтримуються державою, питома вага ріпакової олії у загальному обсязі виробництва рослинної олії досягла 50%.

В Україні ринок ріпаку та продуктів його переробки починає лише формуватися, утворюється система економічних відносин та організаційно-господарських зв'язків

між виробниками ріпаку, переробними підприємствами і споживачами продуктів переробки ріпаку.

Зарубіжний досвід показує, що в результаті належної фінансової підтримки виробників ріпаку урядами окремих держав, урожайність насіння ріпаку становить у країнах ЄС 25-32 ц/га, Східної Європи – 22-28, Китаї – 13-15, Канаді – 13-18 ц/га. А внаслідок незначних площ посіву і низької урожайності ріпаку в Україні валове виробництво його насіння становить лише 135 млн. тонн. Вирощене ріпакове насіння в основному експортується до країн ЄС, де середня ціна реалізації 160 – дол. за тонну. Лише четверта частина виробленого ріпакового насіння пішла на переробку вітчизняними олійно-жировими комбінатами асоціації “Укроліяпром”.

Внутрішній ринок виробленої ріпакової олії в основному спрямований на експорт. Основна частка експорту – нерафінована олія, що стала сировинним матеріалом для виробництва якісних і поживних продуктів харчування, переробки на кондитерські жири, маргарини тощо, котрі повертаються на українські ринки і реалізуються за доволі високими цінами.

На думку багатьох вчених і практиків, нині в Україні об'єктивні передумови нарощування виробництва ріпаку та якісної харчової олії практично відсутні. Зокрема діючий в Україні міждержавний стандарт ріпакової олії введено ще в 1977 р. – ГОСТ 8988-77. Відповідно до п. 1.1 цього стандарту ріпакова олія поділяється на два види: нерафінована (перший і другий сорти) та рафінована не дезодорована. Пунктом 1.2 визначено види олії, придатні для переробки на харчові продукти: нерафінована першого класу і рафінована. Про використання олії для безпосереднього споживання населенням у міждержавному стандарті не згадано взагалі. Отже, в даному стандарті автоматично закладено обмежене використання ріпакової олії лише як напівфабрикату для виробництва іншої продукції. Водночас у ньому затверджено ряд показників, котрі значно відрізняються від загальноприйнятих рівнів у розвинутих країнах світу відповідно до національних стандартів чи Кодексу Аліментаріусу (Codex Alimentarius), а саме: вміст ерукової кислоти до 5% відповідно до ГОСТ 8988-77 та до 2% за світовими стандартами; глюкозинолатів у насінні відповідно до 3 та 1%; максимально допустима кислотність сирової олії – 6 та 4 мгКОН/г [3, с. 104].

Таким чином, стандартів щодо використання товарного ріпаку на харчові цілі в Україні нині немає, як і нема державної підтримки в галузі виробництва біопалива.

Вважаємо, що для належного формування вітчизняного ринку ріпаку та продуктів його переробки необхідно повніше використовувати досвід функціонування подібних ринків в економічно розвинутих країнах, котрі на відміну від українського чітко сформовані. Так, у країнах Європейського Союзу у зв'язку зі зростанням попиту на ріпакову олію відбулося посилення інтеграційних процесів між партнерами, що займаються виробництвом, переробкою і збутом олійної сировини, причому цей процес має як вертикальний, так і горизонтальний характер. Вертикальна інтеграція відбувається у двох формах: комбінування і контракції. Перший напрямок – характерний лише для великих агропромислових компаній, що мають власні ріпаківні олійні плантації, олійно-переробні підприємства і торгові дома. Другий напрямок полягає у тому, що переробні підприємства залучаються у сферу аграрного виробництва шляхом постачання засобів виробництва та надання різних послуг у сфері управління, консультування і підготовки кадрів.

Отже, аналіз кон'юнктури ринку ріпаку та продуктів його переробки показує, що в Україні необхідним є формування повноцінного національного ринку ріпаку та продуктів його переробки внаслідок: належної державної підтримки галузі ріпаківництва, в першу чергу надання інвестицій; розробки та запровадження нових державних стандартів відповідно до загальновізнаних світових стандартів; підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, збільшення обігових коштів аграрних підприємств і прибутку виробників за рахунок визначення

оптимальних каналів реалізації ріпаку та продуктів його переробки; запровадження державної програми гарантування доходів виробникам ріпаку; розробки інноваційних процесів щодо вдосконалення виробництва високоякісних продуктів при переробці ріпаку.

Література

1. Вишнівський П.С. Ефективність вирощування ріпаку / П.С. Вишнівський // Економіка АПК. 2002. - №9. – С. 101-104.
2. Дудар Т.Г., Фаїзов А.В. Проблеми формування ринку ріпаку та продуктів його переробки. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 81 с.
3. Митченко О.О. Особливості розвитку внутрішнього та зовнішнього ринків ріпаку та продуктів його переробки / О.О. Митченко // Економіка АПК. -2002. - № 6. – С. 101-106.

Марія Лівач

Тернопільський національний економічний університет

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Об'єктивні умови конкуренції, пов'язані з активним впровадженням ринкових механізмів в управління підприємницькою діяльністю сільськогосподарських підприємств, вимагають, перш за все, підтримання високої власної конкурентної позиції. За цих обставин значно зростає попит на фінансову інформацію. Саме виняткова роль інформаційного забезпечення в процесах управління спричинює підвищену увагу до фінансової звітності як основного джерела інформації про майновий і фінансовий стан підприємства, а також результати його виробничо-господарської діяльності за звітний період.

Зміни, що відбуваються на сучасному етапі в бухгалтерському обліку України, обумовлюються вимогами, що ставляться до інформації, яку формує дана система, зацікавленими користувачами. Складне переплетіння інтересів різних груп користувачів до звітної інформації передбачає її використання в процесах оцінки, аналізу та прогнозування умов і результатів господарювання як окремого підприємства, так і галузі в цілому. Необхідно відмітити, що вплив фінансової звітності на ефективність прийняття рішень визначається тим, наскільки об'єктивно вона відповідає запитам користувачів [1, с. 381].

Результати дослідження процесів формування та інтерпретації показників бухгалтерської фінансової звітності дозволяють стверджувати про недостатнє задоволення інформаційних потреб управління. Успішне вирішення цих проблем в значній мірі залежить від рівня їх теоретико-методологічного вивчення і узагальнення, що є науковою основою розробки практичних рекомендацій для підвищення якості звітної інформації та ефективності її використання в управлінні сільськогосподарським підприємством [4, с. 217].

Практика використання законодавчо-нормативної бази в Україні дозволяє стверджувати про неузгодженість і важке сприйняття термінів, що регулюють бухгалтерський облік та розкривають лише ті ознаки, які лежать на поверхні, не висвітлюючи їх сутності, що призводить до формального їх сприйняття та застосування. Дана проблема певною мірою відноситься і до категорії "бухгалтерська фінансова звітність", результати дослідження якої в сучасних працях з бухгалтерського обліку дозволяють стверджувати, що визначення цієї категорії відповідно НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" не в повній мірі